
“สุโขทัยธรรมาธิราช : มหาวิทยาลัยเปิด”

คุรุปรภิศน์ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอาด

คุรุ : อยากจะทราบถึงความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเปิด สุโขทัยธรรมาธิราช รวมทั้งแรงผลักดันที่ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยแห่งนี้ขึ้นมา

วิจิตร : เรื่องของการศึกษาระบบเปิดในประเทศไทย อันที่จริงไม่ใช่ของใหม่ เรามีระบบเปิดมาตั้งแต่สมัยก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2477 แต่ต้องมาเลิกไป และก็กลับมาอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2514 ตอนที่มีการตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นเป็นตลาดวิชา ลักษณะของการเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแบบตลาดวิชา ก็คือ การรับนักศึกษาโดยไม่มีการสอบคัดเลือกและไม่จำกัดจำนวน แต่วิธีการให้การศึกษาที่ยังมีชั้นเรียนมีการบรรยาย ถึงแม้จะไม่บังคับว่าผู้เรียนจะต้องมาเรียนในชั้นเรียนหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีชั้นเรียนดำเนินการสอนอยู่ตามวิธีที่ใช้โดยทั่วไป ความนิยมของนักศึกษาที่จะมาเรียนก็มีอยู่มาก เพราะเป็นการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบเดียวกันกับที่เคยเรียนมาแล้ว ทำให้เกิดภาวะแออัด โดยเฉพาะในสมัยที่มีการขยายมัธยมศึกษาอย่างกว้างขวาง มหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบตลาดวิชาเช่นเดียวกับรามคำแหง ก็จะมีผู้ไปเรียนมากจนเกิดเป็นภาวะแออัดยืดเยื้อดบรรยายทางด้านวิชาการโดยทั่วไปจะมีเต็มๆ เหมือนมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปที่จำกัดจำนวนยอมเป็นไปไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา จึงพยายามทบทวนดูว่าถ้าจะยังคงยึดนโยบายเปิดโอกาสอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึงแบบใครใคร่เรียนเรียนอย่างไรที่แล้วมา จะทำได้อย่างประหยัด และประกันโอกาสนั้นไว้ได้ด้วยวิธีใด เห็นว่าวิธีที่ดำเนินการแบบรามคำแหงก็แบ่งเบาภาระไปได้มาก แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งก็จะถึงจุดอึดตัวเพราะจำนวนนักศึกษาจะมากมายจนเกินที่จะรับไหวได้ ถ้าจะขยายก็มีทางเดียวคือ มีวิทยาเขตที่ 2 ที่ 3 ต่อไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างจะมากในเมื่อการศึกษาในประเทศไทยลำดับความสำคัญอันดับแรกควรจะอยู่ที่ประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษามากบังคับ และควรจะทำให้ได้กว้างขวางทั่วถึงอย่างยิ่งเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะไม่มีทรัพยากรมาจัด เพื่อประกันโอกาสโดยวิธีการแบบตลาดวิชาตลอดไปได้ จึงเห็นว่าน่าจะหันมาใช้วิธีการประหยัดแต่ยังประกันโอกาสอันนั้นอยู่ วิธีนี้ก็คือน ระบบเปิดในลักษณะที่เป็นการศึกษาแบบเรียนเอง หรือการเรียนการสอนทางไกลโดยที่ตัวผู้เรียนไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน แต่อาศัยสื่อการสอนโดยใช้สื่อมวลชนที่มีอยู่ ในรูปของการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือวัสดุเสียงอื่นใดที่จะส่งไปให้ได้ถึงตัว

ซึ่งวิธีการนี้ได้กระทำเป็นผลสำเร็จมาแล้วในหลายประเทศ เช่นที่อังกฤษก็ประสบผลสำเร็จอย่างดี ที่ประเทศปากีสถานก็มี ที่ประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนา ก็ใช้วิธีการเช่นนี้อยู่มาก เราก็มาทบทวน ดูว่าถ้ามองไปไกล ๆ ยาว ๆ การประกันโอกาสเช่นนี้จะกระทำไม่ได้แน่นอน ถ้ายังใช้ระบบเก่าที่ ใช้อยู่คือระบบปิดแบบคัดเลือก และระบบเปิดแบบตลาดวิชา น่าจะต้องเข้ามาเสริมกับรามคำแหง โดยใช้ระบบเปิดโดยอาศัยเทคโนโลยีทางด้านสื่อมวลชน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ศึกษาสำรวจโครงการว่าเป็นไปได้แค่ไหนในประเทศเรา ซึ่งผอ.คุณผม ได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานอนุกรรมการชุดนั้นติดต่อกันมาเป็นเวลา 3 ปี ศึกษาข้อมูลดูความเป็นไปได้ดูความเหมาะสมดูความต้องการ ดูในเรื่องทุน ดูในทุกแง่มุมในที่สุดเราก็เห็นว่าน่าจะมีมหาวิทยาลัยเปิดขึ้นมาอีกแห่งหนึ่ง แต่ว่าให้มีลักษณะในการให้การศึกษาแตกต่างไปจากระบบตลาดวิชา กล่าวคือ ไม่ควรจะมีระบบชั้นเรียน และใช้การสอนแบบเรียนเอง โดยอาศัยการเรียนการสอนทางไกล ระบบสื่อประสม ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นก็หมายความว่านักศึกษาไม่ต้องมาเรียน ณ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ถ้าทำได้จริงก็คิดว่า *ประการแรกประกันโอกาสทางการศึกษาได้แน่ ประการที่ 2 ประหยัดเพราะเหตุว่าในระยะยาวแล้ว การลงทุนเริ่มต้นให้เพียงพอแก่การผลิตรายการให้เพียงพอแก่ที่คณาจารย์ และนักวิชาการจะมาร่วมทำงาน ค่าใช้จ่ายในขั้นต่อไปอาจจะเลี้ยงตัวได้จากค่าบำรุงการศึกษาที่เรียกเก็บในอัตราปกติ* เราก็เห็นว่าเมื่อเป็นเช่นนี้การตั้งมหาวิทยาลัยในรูปแบบเปิด โดยสื่อการสอนน่าจะดีเมื่อรัฐบาลปัจจุบันเห็นด้วยจึงได้ตรา พ.ร.บ. ชื่อว่า พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2521 ขึ้น ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน 2521 เป็นต้นมา นี่คือความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนี้ได้อย่างย่อ ๆ ผมอยากจะเติมอีกนิดว่า ที่ทำเช่นนี้ได้ปรึกษากับมหาวิทยาลัยรามคำแหงมาโดยตลอดว่าถ้ามหาวิทยาลัยรามคำแหงจะทำระบบเปิดอย่างนี้ได้ด้วย ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งมหาวิทยาลัยใหม่นี้ขึ้นมา แต่ในระยะนั้น มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ยืนยันมาโดยตลอดว่ายังรักที่จะทำแบบตลาดวิชา และถ้าจะเอางานอย่างนี้เข้าไปเพิ่มด้วย ก็กลัวว่าจะท้วงหน้าพะวงหลังทำได้ไม่เต็มที่ จึงสนับสนุนให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิด เพราะฉะนั้น พ.ร.บ. ที่เข้าสู่สภานิติบัญญัติ จะเห็นว่าเข้าคู่กันไปคือของรามคำแหงขอแก้ไขเพื่อให้จำกัดจำนวนได้ ให้พอเหมาะกับเครื่องอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยนี้ก็ช่วยแบ่งเบาภาระรับช่วงในส่วนที่รามคำแหงรับไม่ไหว จึงเป็นมหาวิทยาลัยที่เสริมสนองซึ่งกันและกันมาตั้งแต่เริ่มต้น

กฐ : *อยากจะทราบนโยบาย และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเปิดแห่งนี้ว่ามีอย่างไรบ้าง ?*

วิจิตร : สำหรับนโยบายและวัตถุประสงค์นั้นก็อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยทำนองนี้ มีลักษณะ ก้ากึ่งระหว่างการศึกษาในระบบตามรูปแบบของการจัดการศึกษาชั้นอุดมศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่ประกาศนียบัตรหรือปริญญา เพียงแต่ว่าวิธีการต่างออกไปจากมหาวิทยาลัยธรรมดา อีกลักษณะหนึ่งก็เป็นเหมือนการศึกษานอกระบบเพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่เชื่อในหลักของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่เป็นลักษณะเช่นนี้ก็หมายความว่าประชาชนทั่วไป ควรได้รับโอกาสที่จะปรับปรุงตนเองโดยอาศัยการเผยแพร่ความรู้จากแหล่งวิทยาการ เช่นมหาวิทยาลัย ทั้งโดยมุ่งปริญญาและไม่มุ่งปริญญา ซึ่งในลักษณะที่ 2 มีลักษณะเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ หรือที่ภาษาสมัยใหม่เขาเรียกว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนไปในตัว เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายหรือนโยบายของมหาวิทยาลัยนี้ ที่สำคัญจึงมิใช่มุ่งเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่เป็นการเรียนต่อเนื่องขึ้นมาในระบบ *แต่ว่ามุ่งเน้นให้*

การศึกษาแก่ผู้ที่ทำงานเพื่อจะได้ใช้ความรู้ปรับปรุงหน้าที่การงานให้ดีขึ้น รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้ที่เราเรียกว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชากรโดยทั่วไป ในลักษณะที่เป็นการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน ซึ่งถ้ามองอย่างนี้ก็จะเห็นว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ผสมผสานเบ็ดเสร็จไว้ในตัวในแง่การศึกษาในระบบ และในแง่การศึกษานอกระบบที่บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจะพึงกระทำ เราเชื่อว่าโดยวิธีนี้ คือวิธีการใช้สื่อผสมอย่างที่ว่านี้ก็จะช่วยให้กระทำภารกิจตามนโยบายที่ว่ามันทำได้อย่างกว้างขวางเต็มทีกว่ามหาวิทยาลัยธรรมดาโดยทั่วไป

ศุภ : วิธีการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเปิดนี้จะเป็นไปในรูปใด ?

วิจิตร : สำหรับวิธีดำเนินงานของมหาวิทยาลัยนี้ขอแยกออกเป็นการดำเนินงานด้านบริหาร กับการดำเนินการด้านวิชาการ สำหรับการดำเนินงานด้านบริหารนั้นเรามีรูปแบบโครงสร้างของมหาวิทยาลัยที่ค่อนข้างจะแปลกกว่ามหาวิทยาลัยที่อื่น คือ เราเป็นห่วงในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นอันมาก โดยคำนึงว่าคุณภาพมาตรฐานนั้นเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัยแบบนี้ เนื่องจากวิธีการแปลกใหม่ ถ้าไม่มีมาตรการที่จะตรึงมาตรฐานให้ได้ คนจะไม่เชื่อถือ เราก็วางรูปแบบโครงสร้างของมหาวิทยาลัย ในลักษณะที่จะให้มีหน่วยรับผิดชอบทางด้านมาตรฐานทางวิชาการอย่างเต็มที่ มหาวิทยาลัยทั่วไปก็มีสภามหาวิทยาลัยแล้วมีผู้บริหารเช่น อธิการบดี คณบดี แต่มหาวิทยาลัยนี้มีสภามหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์กรเชิงนโยบายมากกว่าจะเป็นสภาที่มาเกี่ยวข้องกับวิชาการ ในขณะที่เดียวกันก็มีสภาวิชาการเกิดขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการภายในมหาวิทยาลัย เช่น อธิการบดีเป็นประธาน คณาจารย์ทุกคนเป็นกรรมการ ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาและผู้แทนสาขาวิชาเป็นกรรมการ เพื่อจะให้หน่วยภายในซึ่งเป็นสภาวิชาการนี้ มีหน้าที่ทางด้านที่เกี่ยวกับมาตรฐานวิชาการอย่างเต็มที่ เช่น ด้านหลักสูตร การสอน การสอบ ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นผู้เอื้ออำนวยให้การประสานงานระหว่างสาขาวิชาเป็นไปโดยคล่องตัว เราก็เลือกระบบที่จะมีแผนกวิชา ภาควิชาหรือคณะวิชา มหาวิทยาลัยนี้มีแต่สาขาวิชา จากสาขาวิชาที่เป็นระดับเดียวกันไปสู่สภาวิชาการเลยซึ่งอันนี้จะแปลกกว่ามหาวิทยาลัยธรรมดา มหาวิทยาลัยธรรมดาจะมีภาควิชา มีคณะวิชา แต่มหาวิทยาลัยนี้จะไม่ มี ลักษณะที่เป็นโครงสร้างบริหารแบบนี้ ภายในตัวของมันเองก็จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนการสอนที่มีลักษณะคาบเกี่ยวหลายวิชาได้ง่ายขึ้น จะเอื้ออำนวยต่อการทำงานเป็นคณะ เพราะวิธีสอนแบบนี้จะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญจากหลาย ๆ ฝ่ายเข้าร่วม จะรู้แต่เนื้อหาสอนไม่ได้จะต้องรู้วิธีการจะปรุงแต่งเนื้อหาให้เอื้อต่อผู้ที่เรียนเอง ให้เอื้อต่อจะส่งโดยสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ได้ด้วย ในกรณีนี้นักเทคโนโลยีการศึกษาที่ต้องมีบทบาท อย่างนี้เป็นต้น จะต้องเอื้อต่อการทำงานเป็นคณะ และจะต้องเอื้อต่อการที่จะทำหลักสูตรการสอนที่คาบเกี่ยวกันในแต่ละสาขาวิชา ซึ่งเป็นความจำเป็น และจะต้องเอื้ออำนวยต่อการรักษาคุณภาพมาตรฐานให้ได้เต็มที่ในส่วนที่เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับภายนอกมหาวิทยาลัย เนื่องจากตั้งขึ้นโดยหลักประหยัดก็จะอาศัยสื่อที่ทางราชการมีอยู่แล้ว เช่น สถานีวิทยุ โทรทัศน์ โดยที่จะไม่มีสถานีของตนเอง ผลิตแต่รายการไปป้อนสถานีที่มีอยู่แล้ว โดยขอเจียดเวลาใช้เพื่อประโยชน์นี้ ในขณะเดียวกันก็จะเป็นมหาวิทยาลัยที่ต้องพึ่งพาอาศัยสถาบันการศึกษา และแหล่งวิทยาการภายนอกมาก เพราะจะมีอาจารย์ประจำน้อย แต่เราจะเชื่อเชิญบุคคลนักวิชาการชั้นดีจากสังคมไทย โดยไม่จำกัดสังกัดและหน่วยงาน ถ้ามีเวลาพอมาช่วยเราจะเชิญอย่างเต็มที่ และจะทำแม้แต่การคัดเลือกผลงานของนักวิชาการที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย ถ้าใช้

ประโยชน์ ได้คุ้มค่าตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนก็จะนำมาใช้โดยขออนุญาตจากเจ้าของ เพราะฉะนั้นมันจึงมีลักษณะเป็นสนามกลางของนักวิชาการโดยไม่เอาเรื่องสังกัดมาเป็นข้อจำกัด ในแง่การดำเนินงานทางด้านวิชาการ เราได้คิดกันว่าว่าการดำเนินงานด้านวิชาการนั้น คงจะต้องวางหลักสูตรการศึกษาที่เอื้อต่อผู้เรียนจะเรียนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้การจะใช้โครงสร้างของหลักสูตรตามแบบที่มหาวิทยาลัยทั่วไปใช้ก็ไม่เหมาะคือใช้ระบบหน่วยกิตที่มีการแตกวิชาย่อยออกไปมากมาย เช่นวิชาละ 2 - 3 หน่วยกิต แต่ละภาคผู้เรียนจะต้องเรียน ถึง 6, 7 หรือ 8 วิชา ถึงจะจบได้ภายใน 4 ปีนั้น วิธีนี้เกิดความกระจัดกระจายเป็นอันมาก ในแง่ผู้เรียนอาจต้องกระจายความสนใจไปในวิชาที่อาจจะไม่มีความสัมพันธ์กันนัก เราเห็นว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ไม่เอื้อต่อการสอนแบบเรียนเอง จึงได้วางโครงสร้างหลักสูตรใหม่ ว่าน่าจะจัดโดยให้มีการผสมผสาน โดยให้มีเนื้อหาสาระเข้าด้วยกันให้เป็นกลุ่มก้อนให้ผู้เรียนในขณะใดขณะหนึ่งพุ่งความสนใจไปที่กับสิ่งที่เรียนในลักษณะที่มีความเกี่ยวพันกันจะได้ไม่กระจ่าย และจะได้ลงลึกได้ ก็เลยตัดสินใจกันว่า จะทำการสอนเป็นชุดโดยคิดว่าชุดหนึ่ง ๆ น่าจะมีค่า 6 หน่วยกิต และผู้เรียนในระดับปริญญาตรีควรจะเรียนสัก 20 ชุด หรือไม่เกิน 24 ชุด และถ้ามีเวลามากก็อาจจะเรียน เหนอมนึง 3 ชุด อย่างมากที่สุดถ้ามีเวลาอย่างน้อยที่สุดก็เรียน 1 ชุด ถ้ามีเวลาปานกลางก็เรียน 2 ชุด ถ้าเรียน 3 ชุดต่อเทอม 4 ปีก็จบ และในแต่ละชุดนี้จะทำให้มีความหมาย ถ้าคนเรียนไม่มุ่งปริญญาไม่มุ่งประกาศนียบัตรเรียนชุดเดียว แค่นั้นก็ได้ประโยชน์ ก็อาจมีใบรับรองให้ไปว่าได้ศึกษาจบชุดนั้นชุดนี้เป็นต้น เบ็ดเสร็จในตัว แต่ถ้าจะเอาหลาย ๆ ชุดมาต่อกันตามความต้องการของหลักสูตรที่วางไว้ ก็อาจจะได้ประกาศนียบัตรสูงขึ้นไปอาจจะ เป็นปริญญา จะหยุดเมื่อใดก็ได้ตามสะดวก ถ้าจะมาต่อเมื่อไรถ้าต่อกันได้ก็ทำได้ เราจะพยายาม จัดชุดวิชาต่าง ๆ นี้ ให้มีประโยชน์เบ็ดเสร็จโดยที่ให้เอื้อมากที่สุดต่อคนที่ไม่มุ่งปริญญา หรือแม้แต่บางชุดจะใช้เผยแพร่ความรู้โดยทั่วไปก็ได้ เพราะฉะนั้นแต่ละชุดจะมีลักษณะเอนกประสงค์ ในตัวของมันในแง่จุดมุ่งหมายในตัวผู้เรียน สมมติถ้าจุดมุ่งหมายผู้เรียนสนใจเรื่องกฎหมายทั่วไป สำหรับประชาชน แต่คนที่เรียนกฎหมายอาจจะได้ชุดนี้ไปเป็นส่วนของการเรียนกฎหมายทั่วไปก็ได้ แต่ประชาชนจะฟังหรือจะเรียนชุดนี้เพียงเพื่อประดับความรู้ก็ได้ ซึ่งเราต้องพยายามทำให้ได้ ลักษณะของการทำเช่นนี้ การดำเนินงานด้านวิชาการก็ต้องกำหนดให้ชัดเจนไปว่า จะใช้วิธีการสอนอย่างไร เช่นใช้การสอนโดยสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ไม่น้อยกว่า 80 % เกิดจากสิ่งพิมพ์ที่ส่งไปทางไปรษณีย์ แล้วก็อาจต้องมาวางกันว่าจะใช้วิทยุสัทก็เปอร์เซ็นต์ช่วยเสริมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน แต่เราจะไม่ใช้วิทยุเพื่อการบรรยาย คนละวัตถุประสงค์ ใช้เพื่อเสริมสิ่งที่คิดว่าเข้าใจยาก ตอบคำถามในสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพราะฉะนั้นจึงจะไม่ใช้เวลามาก รวมทั้งต้องกำหนดไว้ในแต่ละชุดว่าจะให้มีกิจกรรมอะไร เมื่อไร เช่น เรียนไป 1 เดือน ต้องมีแบบฝึกปฏิบัติที่ทำแล้วต้องส่งกลับไปให้อาจารย์ตรวจ และอาจารย์ก็จะส่งกลับไปเมื่อตรวจแล้ว ต้องกำหนดด้วยว่าจะสอบกันสักกี่หน เพราะการสอบในระบบนี้มีใช้การสอบทางไปรษณีย์ต้องเปิดสนามสอบ และสนามสอบจะต้องเปิดกระจายอยู่ใกล้ตัวผู้เรียน โดยอาศัย อาคารสถานที่ของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วในช่วงที่เขาไม่ใช้ เราก็เปิดเป็นสนามสอบ มีข้อสอบมาตรฐาน ที่ทางมหาวิทยาลัยพัฒนาแล้วส่งไปตามสนามสอบ แล้วเก็บมาตรวจซึ่งอาจจะต้องตรวจด้วยคอมพิวเตอร์ ในส่วนที่เป็นปรนัย ในส่วนอัตนัยก็อาจต้องใช้คนตรวจ จะต้องมีการเก็บทะเบียนผลการศึกษาไว้ เราคิดว่าเราจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์หมดเพื่อช่วยให้ถูกต้องและรวดเร็ว นอกจากนี้เราอาจจะมี

ศูนย์บริการการศึกษาระบายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ที่ศูนย์นี้อาจอาศัยสถานที่ของสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว สิ่งที่เราจะทำก็คือนำเอาวัสดุอุปกรณ์ในชุดต่าง ๆ ไปไว้ที่นั่น และถ้าผู้เรียนจะมาใช้เป็นพิเศษก็ใช้เวลานอกราชการหรือวันหยุด อาจมีการกำหนดตัวอาจารย์ในท้องถิ่นให้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา และผู้สอนทบทวนประจำอยู่ในศูนย์เมื่อเวลาที่มีผู้เรียนสงสัยอะไรมาหาจะได้ช่วยแนะนำเพิ่มเติมแต่ไม่ใช่สอน และรวมทั้งอาจจะเปิดการศึกษาภาคฤดูร้อนโดยที่เป็นการสอนทบทวนระยะสั้น อาจจะมีการสัญจรออกไปบ้างเพื่อไปเสริมกำลังศูนย์บริการการศึกษาดำเนินการตามท้องถิ่นที่มีผู้เรียนมากเป็นระยะ ๆ ไป โดยวิธีการดำเนินการด้านวิชาการอย่างนี้จะเอาคนที่ไหนมา ที่เราวางแผนกันไว้ขั้นต่ำสุดจะต้องมีอาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำเพียงพอที่จะดำเนินการผลิตและพัฒนาวัสดุการสอนได้ และนอกจากนั้นก็จะใช้วิธีระดมกำลังโดย เราจะเชิญนักวิชาการชั้นเยี่ยมเท่าที่จะมีได้ในประเทศเราเป็นคณะที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการประจำมหาวิทยาลัย เช่น ขณะนี้ถ้าจะเปิดศึกษาศาสตร์สำหรับครูประจำการ ก็จะมีคณะที่ปรึกษา 5-9 คน ซึ่งเราจะเลือกสรรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เราประกาศออกไปแล้ว คนจะยอมรับว่าเป็นนักวิชาการที่มีผลงานดีเด่น ท่านเหล่านี้จะเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เราอยู่ตลอดเวลาว่าที่ท่างานนี้ดำเนินการไปอย่างนี้ ได้มาตรฐานไหม? และบางท่านในจำนวนนี้เองก็จะช่วยทำหน้าที่เป็นอาจารย์พิเศษ เป็นผู้ชำนาญที่ให้ความเห็นให้ข้อคิดเป็นมันสมองให้แก่อาจารย์ประจำของเราโดยวิธีการอย่างนี้ ผมคิดว่าจะช่วยให้ได้ประโยชน์เร็ว และได้มาตรฐาน

กฐ : โครงการที่มหาวิทยาลัยเปิดแห่งนี้วางไว้จะขยายไปในทิศทางใดในอนาคต? จะมีปัญหาข้อจำกัดในการใช้สื่อการสอนหรือไม่?

วิจิตร : ปัญหาของมหาวิทยาลัยเปิดนี้ในแง่ของการดำเนินงานขั้นต่อไป จะต้องชี้แจง ปัญหาแรกที่สุดคือปัญหาความพร้อมของบุคลากรที่จะมาทำงานกับเราเป็นปัญหาสำคัญที่สุด พวกเราเคยชินกับการศึกษาในระบบที่เป็นบันไดราตาที่ผ่านมา ถ้าเราต้องมาทำงานอีกแบบหนึ่ง ซึ่งต่างจากระบบที่เราเคยเรียนมาและถูกสอนมาเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่คุณคนไม่มีความพร้อมจะทำงานแต่ต้องมีความศรัทธามีความเข้าใจและยอมที่จะทดลองวิธีการใหม่ โดยยอมเปลี่ยนวิธีการทำงานจากวิธีที่เคยทำ เรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญที่เราวิตกเหมือนกันว่าเราจะหาตัวบุคคลที่มีคุณลักษณะแบบนี้ได้ยาก ปัญหาถัดมาคือ เนื่องจากมหาวิทยาลัยนี้ทำงานไม่ได้ตามลำพังต้องอาศัยสื่อ ก็จะพบปัญหาอย่างที่ผู้ถามถามคือ เมื่อสื่อของเราจำกัดไม่ครอบคลุมทั่วประเทศประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่มีอยู่ก็มักจะใช้ไปในเรื่องบันเทิง และโฆษณาสินค้าไปเสียเป็นอันมากเพื่อหารายได้ ถ้าเขาไม่เจียดจ่ายเวลาให้ตามสมควรแล้วมหาวิทยาลัยนี้ก็จะไม่มีปัญหาได้ ทางออกที่คิดไว้ก็คือ เราได้มีการร่วมกันคิดว่าประเทศไทยน่าจะมีวิทยุเพื่อการศึกษาขึ้นมา และกรมประชาสัมพันธ์โดยความเห็นชอบของรัฐบาลก็จะรับเป็นเจ้าของเรื่องที่จะพัฒนาวิทยุกระจายเสียงเครือข่ายที่ 2 ซึ่งจะครอบคลุมทั่วประเทศและจะใช้เงินกู้จากธนาคารโลก ซึ่งได้มีการสำรวจแล้วโดยผู้เชี่ยวชาญธนาคารโลกได้รับการยืนยันว่ามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจะได้โอกาสใช้เครือข่ายนี้เป็นหลักร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ถ้าเป็นอย่างนั้นจริงปัญหาเรื่องสื่อทางวิทยุกระจายเสียงก็จะลดน้อยลงไปมาก เพราะเครือข่ายนั้นจะเป็นเครือข่ายเพื่อการศึกษา ถ้ากระจายเสียง 18 ชั่วโมงต่อวันก็เป็นการกระจายเสียงเพื่อการศึกษาจะไม่มีเรื่องอื่นเลย สำหรับสื่ออื่น เช่น วิทยุโทรทัศน์ สำหรับ

เมืองไทยเราคงต้องใช้เวลามากกว่าเราจะกระจายระบบวิทยุโทรทัศน์ออกไปให้ประชาชนสามารถได้รับประโยชน์เต็มที่ มหาวิทยาลัยนี้ก็มิได้มุ่งใช้ทีวีมากนัก เพราะรู้ว่ามีราคาแพง รู้ว่าเมืองไทยที่วิทยุไม่แพร่หลายจะนึกถึงการใช้วิทยุให้มากกว่าน ทีวีจะใช้เท่าที่จะใช้ได้จะไม่ใช้เป็นสื่อหลัก สื่อหลักเราจะใช้สื่อสิ่งพิมพ์ทางไปรษณีย์ และวัสดุเสียง เช่น เทปตลับ ซึ่งไม่ต้องกระจายเสียงเราส่งไปทั้งม้วนได้ วิทยุโทรทัศน์นั้นเป็นสื่อรองที่เราคิดกันในระยะนี้ แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาในแม้ในสภาพปัจจุบันที่อุปสรรคมีมากพอควรนี้ ผมเองก็ไมรู้สึกลังใจ ผมคิดว่าถ้าเราค่อย ๆ ทดลองวิธีการให้เป็นที่ยอมรับที่เชื่อถือไปที่ละสาขา ๆ ไปเมื่อได้รับการเชื่อถืออย่างกว้างขวางแล้วก็จะเกิดการยอมรับในอังกฤษเองปัจจุบันเขาใช้สิ่งพิมพ์ถึง 80 % และใช้วิทยุและโทรทัศน์ราว 20 % เท่านั้นเอง เราอาจพัฒนาเทคโนโลยีอื่น เช่น ภาพยนตร์ ภาพทัศน์ และเทปเสียงใช้ทดแทนได้

ครู : ในอนาคตต่อไป มหาวิทยาลัยนี้จะต้องปิดตัวเองลงเหมือนรามคำแหงหรือไม่ ?

วิจารณ์ : จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยเปิดในระบบที่เป็นการเรียนการสอนทางไกลตลอดไป เราไม่มีนโยบายที่จะมีชั้นเรียนของตนเอง และตราบไต่ที่รักษาสถานภาพไม่มีชั้นเรียนในรูปแบบนี้ตลอดไป ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องปิด ถ้าเมื่อไรเรากลับไปมีชั้นเรียนอีกก็แสดงว่าเราทำไม่สำเร็จ

ครู : มหาวิทยาลัยเปิดของเรานี้ได้เอาแบบอย่างมาจากไหนหรือเปล่า หรือว่าเราคิดรูปแบบของเราขึ้นมาเอง ?

วิจารณ์ : หลักและวิธีการเราศึกษาจากหลายแหล่ง เช่นที่อังกฤษ ปากีสถาน เยอรมัน อิสราเอล เป็นต้น ฯลฯ แต่เราไม่ได้ลอกเลียนใครมา เรามาคำนึงถึงสภาพความพร้อมและขีดความสามารถของเราแล้วเราก็คิดว่าถ้าเราจะเอาเทคโนโลยีทำนองนี้เข้ามาใช้ เรามีความพร้อมแค่ไหน? เรามีความสามารถแค่ไหน? มันเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคมไทยหรือไม่แค่ไหน? ปัญหาที่จะมีคณอีกว่า แล้วรู้ได้อย่างไรว่ามันเหมาะสม รู้ได้อย่างไรที่มีขีดความสามารถ รู้ได้อย่างไรที่มีความพร้อม อันที่จริงสิ่งนี้ก็ไม่ใช่สิ่งใหม่อีกนั่นแหละเพราะในวงการศึกษาก็มีการสอบวิชาชุด เราสอบกันมาตั้งนานแล้วก็ได้ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างที่เราจะใช้ แต่เราก็ได้เพิ่มวุฒิครูมาถึง ป.ม., พ.ม. ไม่รู้จักพันก็หมื่นคนแล้ว จากประสบการณ์ที่เรามีการสอบวิชาชุด เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามันเป็นระบบเรียนเอง แม้แต่ระบบธรรมศาสตร์สมัยเป็นตลาดวิชา คนจำนวนไม่น้อยก็ไม่ได้มาเรียน ดูหนังสืออยู่ที่บ้านถึงเวลาก็มาสอบ แล้วเขาก็เรียนจบไปทำงานให้แก่ประเทศชาติได้ ในอังกฤษเองมหาวิทยาลัยลอนดอนก็มีระบบสอบไล่ภายนอกมาตั้งนานแล้ว และมีผู้นำอังกฤษบางคนในขณะนี้ได้ปริญญา โดยวิธีสอบไล่ภายนอก ไม่ต้องไปจำเรียนประจำอะไรก็สามารถเพิ่มวุฒิ และได้ความรู้ที่นำไปใช้ได้เป็นอย่างดี ในลักษณะเช่นนี้ ผมก็ขอเรียนได้โดยสรุปว่ามันเป็นการผสมผสานความคิดที่เอาทั้งในส่วนที่เราจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทั้งในส่วนที่เราคิดว่าเราจะมีประสบการณ์ในด้านความพร้อมความเหมาะสมแล้วเราก็สร้างรูปแบบของเราขึ้นมา แต่เมื่อสร้างเสร็จแล้วถามว่าเหมือนของใครไม่เหมือนใครหลักสูตรเป็นชุดนี้ไม่มีใครเขาทำกัน อังกฤษก็ไม่ได้ทำรูปนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงก็ไม่ทำรูปนี้ มหาวิทยาลัยต่างประเทศอื่นก็ไม่ได้ทำรูปนี้ แต่เรารู้สึกว่าเรื่องชุดนี้ฝังใจเราอยู่โดยเฉพาะในวงการฝึกหัดครู วิชาชุดเรารู้ว่ามันคืออะไร ผมก็เห็นว่าเป็นไทย ๆ ดี ก็เอาหลักสูตรแบบชุดวิชา

มาใช้ มีคนเคยถามว่า หลักสูตรแบบชุดวิชานี้แปลเป็นภาษาอังกฤษอย่างไร ผมก็บอกไม่รู้เพราะเราไม่ได้ถอดจากภาษาอังกฤษ เราคิดของเราเอง นี่แหละครับ มันก็มีเป็นไทยอยู่บ้างเป็นเทศอยู่บ้าง แต่เมื่อมาผสมกันแล้ว เป็นเอกภาพของความคิดโดยการประยุกต์อย่างเหมาะสมให้เกิดขึ้นมาได้

ครู : ท่านอาจารย์คาดว่าจะสนองเจตจำนงของผู้เรียนได้มากน้อยแค่ไหน ?

วิจิตร : เรื่องนี้จะต้องมีการติดตามผลเป็นระยะ ขึ้นนี้เป็นขั้นคาดการณ์เท่านั้น ผมเองไม่ชอบทำงานแบบจับเสือมือเปล่า ก็อยากให้มีข้อมูลประกอบการพิจารณา ในขั้นต้นนี้เราจึงทำการวิจัยที่เรียกว่า “ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปิด” เพิ่งเสร็จเมื่อเดือนพฤศจิกายนนี้เอง วิธีทำก็คือ เราสำรวจความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม คือกลุ่มที่เราคิดว่าจะเป็นนักศึกษาของเรา กลุ่มที่ 1 คือ *นักเรียน* เราสำรวจความสนใจตั้งแต่ ม.ศ. 3 - ม.ศ. 4 - 5 เพราะ ม.ศ. 3 คือผู้ที่อีก 2 ปีจะจบ ซึ่งถ้าเราเปิดปี 2523 ก็คือนักศึกษารุ่นแรกของเรา แต่เราจะเอานักเรียน ม.ศ. 3 ตามลำพังก็อาจจะเข้าใจอุดมศึกษาไม่ตีพอกก็เอากลุ่ม ม.ศ. 4, ม.ศ. 5 ด้วย ซึ่งถึงแม้บางรุ่นเขาจะจบไปแล้ว แต่เรายังไม่เปิดก็ไม่เป็นไร เพราะเป็นกลุ่มตัวแทนได้ เพราะเขาเป็นกลุ่มที่มีเป้าหมายทางอุดมศึกษา กลุ่มที่ 2 คือ *กลุ่มนักเรียนครู ป.กศ., ป.กศ. สูง* ที่กำลังเรียนอยู่ กลุ่มที่ 3 คือ *ผู้ที่เรียน ม.ศ. 5 หรือเทียบเท่า* และกลุ่มที่ 4 คือ *ครูประจำการวุฒิป.กศ. ต้น* เราสุ่มตัวอย่างมาแล้วถามใน 3-4 เรื่องที่เราอยากรู้ คือเรื่องที่ 1 เขาสนใจจะศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดแค่ไหน เรื่องที่ 2 คือต้องการจะเรียนสาขาอะไร? เรื่องที่ 3 คือ เขามีปัจจัยเกื้อกูลที่จะเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้แค่ไหน? กล่าวคือบ้านอยู่ในเขตไปรษณีย์หรือไม่ อยู่ในเขตรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงหรือเปล่า อยู่ในเขตที่โทรศัพท์ส่งไปถึงหรือไม่ เขามีอุปกรณ์เช่น วิทยุ เทป อยู่แล้วแค่ไหน การเงินเขาพอจะไปไหวไหม ถ้าเราจะเก็บค่าเล่าเรียนเขาในอัตราเท่านี้ เท่านี้ เป็นต้น ผลก็คือว่า 33-36% ของสองกลุ่มแรกคือ *นักเรียน ม.ศ. 3-4-5 และกลุ่ม ป.กศ., ป.กศ. สูง* ที่กำลังเรียนอยู่บอกว่าจะสมัครทันที กลุ่มทำงานแล้วทั่วไปราว 59-61% บอกว่าสมัครทันที ส่วนครูประจำการ 65% ตอบว่าจะสมัครทันที เราก็ถามต่อว่าสาขาไหน ผลออกมาชัดเจนในกลุ่มทำงานโดยเฉพาะกลุ่มครูก็ต้องการเรียนทางการศึกษา กลุ่มทำงานทั่วไปอยากได้วิทยาการจัดการที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจต่างๆ กลุ่มนักเรียนอยากได้สาขาสังคมศึกษา เกษตรศาสตร์ที่เน้นการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น เมื่อเรามีผลการวิจัยออกมาเราก็เอาผลนี้เป็นเครื่องประกอบการตัดสินใจว่าเราจะเปิดสาขาใดก่อนหลังถึงจะสนองความต้องการกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้ จากการสำรวจทำนองนี้ ผมก็มีความมั่นใจพอสมควรว่าถ้าจะเปิดการศึกษาให้ได้ตามเจตนารมณ์นั้นมันน่าจะทำได้ เพราะว่าก่อนจะเปิดมีการสำรวจ พอจะเปิดจริง ผมจะให้มีการลงทะเบียนล่วงหน้าก่อน 1 ภาคการศึกษา เพื่อจะดูว่าจริง ๆ แล้วสาขานี้จะมีคนเรียนเท่าไร เราจะได้จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม พอถึงเวลาเปิดสอนจะได้พร้อมพร้อมกันหมด เราทำได้ ไปรษณีย์บัตรใบเดียวประกาศออกไป เช่นว่าปี 2523 เริ่ม 1 มิ.ย. จะเปิดสาขาศึกษาศาสตร์เพื่อครูประถม เพื่อครูมัธยม ผู้จะเรียนจบวุฒิอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าใครสนใจจะเรียนให้ส่งไปรษณีย์บัตร โดยมีข้อความรายละเอียดที่ต้องการส่งมาให้เรา เราก็จะได้ผลการลงทะเบียนล่วงหน้าจากนี้เราก็รู้แล้วว่าจะมีคนเรียนเท่าไร เราไม่จำกัดจำนวน แต่เราต้องการรู้จำนวนก่อนเพื่อการเตรียมงาน เพราะฉะนั้นผมจึงมั่นใจพอสมควรว่าจะทำได้

ครู : มหาวิทยาลัยเปิดจะก่อให้เกิดปัญหาว่างงานหรือไม่ ?

วิจิตร : สำหรับปัญหาเรื่องคนว่างงานนั้นน่าจะต้องพิจารณาการศึกษาทั้งระบบ มิใช่มาพิจารณาที่ปลายเหตุ เพราะว่าจริง ๆ แล้วส่วนอุดมศึกษา ถ้าเรามีการประเมินกำลังคนถูกต้องว่าระดับสูงในบางสาขา จะไม่ต้องการมาก กรณีนี้จะต้องไปมีนโยบายมัธยมศึกษาให้ชัดเจน เพื่อว่าเด็กเมื่อเลยการศึกษาภาคบังคับมาแล้ว จะได้จัดการศึกษาในระดับนั้นให้เหมาะสมว่าจะเลื่อนไปเรียนมหาวิทยาลัยเท่าไร ไปอยู่ในตลาดแรงงานเท่าใด โดยการจัดระบบอาชีวศึกษาเสียใหม่ให้เหมาะสม เพราะฉะนั้นเราจะต้องไปแก้ตรงนั้นไม่ใช่จะไปขยายมัธยมสายสามัญกันมากมายโดยไปสร้างความหวังให้กับเด็กว่าเมื่อเรียนสายนี้แล้วยังออกไปประกอบอาชีพไม่ได้ ไม่มีใครเขาจ้างทำงานก็เรียนรอนระดับอุดมศึกษา ผมถามกลับทุกทีว่าแล้วเมื่อจบ ม.ศ. 5 แล้วมีงานทำไหม มีงานให้ ม.ศ. 5 เขาทำไหม ถ้าตอบว่าไม่มี แล้วจะทำอย่างไรกับเขา ให้เขาหยุดแค่นั้นแล้วไม่มีงานทำ หรือให้เขาเรียนต่อเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้มากขึ้น ปัญหามันอยู่ตรงไหน ปัญหามันอยู่ตรงที่ว่า เราปล่อยให้เขาเรียนมาถึง ม.ศ. 5 ทำไหม ถ้าเราคิดว่า ม.ศ. 5 ไม่ใช่ทางที่จะให้เขาไปสู่ตลาดแรงงานได้ เพราะถ้าปล่อยให้สูงขึ้นมาอีกก็จะมาเพื่อตรงนี้ ทำไมเราจึงไม่จัดระบบอาชีวศึกษาให้สัมพันธ์กับตลาดแรงงานมากกว่านี้ เพื่อที่จะจัดให้เด็กเรียนในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมมากยิ่งขึ้น โดยไม่ได้สร้างความหวังไว้ให้เขาและให้เขาต้องผิดหวังในที่สุด อย่างที่เป็นอยู่ในระบบปัจจุบัน ตอนนั้นมาถึงจุดของอุดมศึกษาว่าถ้าทำแบบนี้แล้วจะนำไปสู่บัณฑิตตกงานหรือไม่ เป็นสิ่งที่เราคิดมากเหมือนกัน เพราะว่าเป็นไปได้ไม่ปฏิเสธ แต่เราคิดว่ามหาวิทยาลัยเปิดอย่างนี้ไม่น่าจะเป็นสาเหตุของการว่างงาน เพราะเหตุว่าจริง ๆ แล้วถ้าทำให้ได้มาตรฐานจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจะไม่มาก โดยปกติประมาณร้อยละ 20 ของคนที่เรียนเองที่จะจบได้ เมื่อไม่ถึงร้อยละ 20 แล้ว ก็จะไม่ใช่แหล่งผลิตบัณฑิตขนาดใหญ่ที่จะผลิตออกมามากมาย แต่มีข้อแม้จะครบว่าจะต้องทำให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จำนวนจบจะไม่มากนักประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง คือ เมื่อระบบของมหาวิทยาลัยเปิดอย่างสุโขทัยธรรมราชจะใช้นั้นไม่ต้องมาเรียน ผู้เรียนเรียนอยู่กับบ้านในช่วงนั้นเอง เขาควรประกอบกิจการงานบางอย่างช่วยครอบครัว ช่วยตัวเอง ดังนั้นคนกลุ่มนี้คงไม่ว่างงานในระยะที่เรียน ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะได้ใช้วุฒิที่เรียนมา เหมาะสมกับระดับการงานที่ทำอยู่หรือเปล่าต่างหาก แต่ถ้าหากว่าใครอยู่กับบ้าน 4 ปี โดยไม่ทำงานแล้ว ผมก็ว่าช่วยไม่ได้ เพราะมหาวิทยาลัยไม่ได้เรียกร้องให้ท่านมาเรียนที่มหาวิทยาลัยเลย ขอให้อยู่บ้านประกอบอาชีพการงานตามสะดวก แต่ถ้าไม่ทำก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของตลาดแรงงานที่ไม่สามารถจะเอาคนที่มีความสมบัตินี้เข้าสู่ตลาดแรงงานได้ ครั้นมหาวิทยาลัยช่วยเขาให้มีคุณภาพมากขึ้นแล้ว ตลาดแรงงานก็ยังไม่ช่วยเขาอีกเช่นนี้จะให้มหาวิทยาลัยเอื้อมมือลงไปแก้ปัญหาระงงานด้วย ผมว่ามันไกลเกินกำลังมหาวิทยาลัยจะช่วยให้และไม่ใชหน้าที่ของมหาวิทยาลัยด้วย แต่แน่นอนมหาวิทยาลัยจะผลิตก็ต้องเหลียวดูตลาดแรงงาน เราเหลียวดูแล้วนี้ ผมก็บอกว่าการเมื่อจบ ม.ศ. 5 ท่านไม่ต้องมาเรียน ถ้าสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้เลย ก็ตอนนั้นตลาดแรงงานสามารถหางานให้เขาได้ไหม ถ้าหาให้ไม่ได้ก็ไม่ต้องมาโทษผม เพราะผมช่วยให้เขามีคุณภาพดีขึ้น ถ้าเขาได้ปริญญาแล้วเขาไม่สามารถเปลี่ยนงานได้ ก็ไม่เสียหายอะไรอย่างน้อยที่สุดเขาก็เป็นคนที่มีคุณภาพดีขึ้น แต่ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยแบบปิด 4 ปีที่เขาจากบ้านจาก

เรียนมาเรียน ตอนนั้นเขาทำงานไม่ได้ ตลาดแรงงานถึงแม้จะมีเขาก็ทำงานไม่ได้ เพราะระบบการศึกษาหักกันเขาไว้ กรณีเช่นนั้นเมื่อเขาจบแล้วไม่มีงานทำ สภาพมันจะต่างไปจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ ซึ่งเขาไม่ต้องมาเรียน และเขาพร้อมจะก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานเลยถ้าเขาต้องการ ตรงนี้คือจุดแตกต่างจาก 2 เหตุผล คือ (1) จะจบน้อยถ้าทำให้ได้คุณภาพ (2) เนื่องจากคนเหล่านี้ในช่วงที่เรียนอยู่ในตลาดแรงงาน ปัญหาจึงไม่ใช่ว่างงานแต่อาจมีปัญหา under-employment มีงานแต่ไม่เหมาะสมกับวุฒิ ซึ่งปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาหนัก ปัญหาหนัก คือการว่างงาน (unemployment) ที่เรามอง คือมองทั้งระบบ ต้องจัดการศึกษาให้ประสานสัมพันธ์กันทุกระดับ

ศุภ : รัฐบาลมีส่วนในการสร้างเอกภาพระหว่างมหาวิทยาลัยกับตลาดแรงงานหรือไม่ เพียงใด ?

วิจิตร : ระบบการศึกษาไทยนี้ถือว่าแต่เอกภาพของมหาวิทยาลัยกับตลาดแรงงานเลย เอกภาพในระบบการศึกษาเองมีอยู่หรือเปล่า นี่เป็นปัญหาของฝ่ายผลิต ก็อย่างที่พูดกันทุกวันนี้ว่า มหาวิทยาลัยทำมากระทรวงศึกษาทำตัว แล้วทบวงทำหัว จะเห็นว่าแม้เอกภาพในระบบการศึกษาเองยังไม่มีมีการประสานสัมพันธ์ในระดับนโยบาย แม้การผลิตบัณฑิตประเภทเดียวกันไม่มี เช่นผลิตครู กรมการฝึกหัดครูก็ผลิต มหาวิทยาลัยก็ผลิต ในขณะที่เดียวกันในกระทรวงศึกษาเองยังมีกรมอื่น ๆ ที่ผลิตครูทั้ง ๆ ที่ตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นมาแล้ว กระทรวงศึกษาเองก็ประสานกันไม่ได้ อาชีวะก็ผลิตครูอาชีวะ กรมศิลปากรก็ผลิตครูนาฏศิลป์ กรมพลศึกษาก็ผลิตครูพลศึกษาเกือบทุกกรม เป็นเรื่องของความไม่มีเอกภาพแม้ในฝ่ายผลิต เมื่อไม่มีเอกภาพอย่างนี้แล้ว เอกภาพข้ามแดนกับฝ่ายใช้ยากขึ้นมาก ถึงหากว่าในสภาพเช่นนี้ก็อาจจะทำได้ ปัญหาในแง่ฝ่ายใช้เองก็มีเหมือนกัน คือใครในฝ่ายใช้จะเป็นผู้ประเมินความต้องการของฝ่ายยอมรับใช้ว่าได้มีการพยายามติดต่อกันมาทุกแผนโดยสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีกองวางแผนกำลังคนควรจะมีหน้าที่สำรวจความต้องการ ปริมาณ และคุณภาพ และประเภทของบัณฑิตสาขาต่าง ๆ ที่ต้องการในแต่ละช่วงแผนเพื่อมหาวิทยาลัยจะได้ผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ในการวางแผนทุกช่วง ฝ่ายที่จะบอกความต้องการก็บอกไม่ได้สักที หรือบอกมาก็ไม่แม่นยำสักที ฝ่ายผลิตถึงแม้จะผลิตตามที่บอกความต้องการมา เมื่อความต้องการไม่แม่นยำแล้วก็แปรปรวนไปหมด สังคมที่กำลังพัฒนา เช่นประเทศไทยนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เช่นสมัยหนึ่งเราเคยคิดว่าการทุ่มเทการลงทุนมีมากงานก่อสร้างคงจะมาก เราก็เร่งผลิตวิศวกรโยธา มหาวิทยาลัยเปิดใหม่ก็ต้องเปิดวิศวะฯ พออยู่ ๆ อเมริกันถอนความช่วยเหลือทันทีทันใด ความต้องการก็เปลี่ยนไป ส่วนด้านการศึกษาเวลานั้นเวลาผลิตเราต้องใช้เวลา 3 - 4 ปี ถึงจะได้ใช้ แต่พอ 2 ปี ผ่านไปเหตุการณ์มันเปลี่ยน คุณจะทำอย่างไรกับคนที่ยังค้างอยู่ เรียกว่าคนที่ค้างอยู่ในระบบ ก็ต้องว่าไปจนตลอด กว่าจะปรับตัวได้อีกที มันงุ่มง่ามพอควร มันปรับไม่ได้เร็ว จะกดปุ่มติดบับไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อเริ่มรับนักศึกษาแล้วทำอะไรไม่ได้ต้องเลี้ยงไปให้สุดกระบวนการ จะบอกว่า ไม่เอาแล้ววิศวะโยธาเรียนมา 2 ปีแล้วออกไปเถอะอย่างนี้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมีความแปรปรวนในสังคม ถึงแม้จะมีการประเมินความต้องการบอกความต้องการกันไว้ พยายามผลิตสนองความต้องการ มันก็แปรปรวนไปได้ เมืองไทยเราเจอบ่อย เช่น อยู่ดี ๆ บรรยากาศในประเทศไม่ดี การลงทุนไม่กล้าเสียเลย ๆ กรณีนี้ก็เสร็จอีก เมื่อการลงทุนไม่มา การสร้างงานก็ไม่มี บัณฑิตที่เคยผลิตไว้ด้วยความหวังว่าการสร้างงานจะเป็นไปตามเป้าหมาย เมื่อไม่เป็นตามนั้น ก็เกิดปัญหา เพราะฉะนั้นแม้ผมจะเห็นด้วยว่ามันน่าจะมีควมสัมพันธ์กันอย่าง

ใกล้ชิด ระหว่างตลาดแรงงานกับฝ่ายผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพด้วย แต่วิธีที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่พึงประสงค์เป็นเรื่องยากในสังคมเรา ผมเคยไปประชุมเรื่องนี้ ที่ปารีส เรื่องอุดมศึกษากับการว่างงาน เกือบ 5 วัน 5 คืน ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ เพราะวิธีการประเมินความต้องการของตลาดทำได้ยาก ผมเคยทำงานด้านนี้มา เช่นเราไปถามฝ่ายใช้ เขาบอกเราได้หลาย ๆ แต่เวลาผลิตเราผลิตหลาย ๆ ไม่ได้ เราต้องรู้ว่าวิเศษอะไร วิเศษไฟฟ้า วิเศษโยธา หรือวิเศษสุขภาพ หรือวิเศษอะไร แต่ผู้ใช้เขาบอกเราไม่ได้ หรืออย่างไรก็ตามหน่วยราชการ หน่วยใช้บอกได้หมดเลยว่าต้องการอย่างนั้นอย่างนี้ พอถึงหน่วยจัดอัตรากำลังให้คือ ก.พ. และหน่วยจัดสรรเงิน คือ สำนักงบประมาณ ไม่ได้ให้มาตามนี้ นี่คือจุดอ่อนของเรื่องนี้ทั้งหมดรัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสนใจในเรื่องนี้มาก มีการตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นมาวางแผนร่วมกับสภาพัฒนาฯ เรามององค์กรอยู่มาก อาจจะเกินความจำเป็นเสียด้วยซ้ำไป ที่จะทำหน้าที่อย่างที่ว่านี้ เรามององค์กรไม่ว่าใครเขาจะมีอะไร เรามีหมด แต่เราไม่เคยใช้องค์กรหรือกลไกเหล่านี้ให้สมประโยชน์ ได้เลย

ศุรุ : มหาวิทยาลัยเปิดจะเริ่มดำเนินการ อย่างจริงจังเมื่อไร

วิจิตร : อย่างที่ผมเรียนแล้ว จุดกำเนิดเริ่ม 22 กันยายน 2521 คือ เมื่อ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ มีผลบังคับใช้ เราก็ตั้งสภามหาวิทยาลัยทันที แล้วสภามหาวิทยาลัยก็ได้ประชุมไปแล้ว โดยได้ขอให้ผมเป็นอธิการบดี งานหลักที่สภาฯ มอบให้ผมก็คือให้ผมเตรียมคนเพื่อให้การเริ่มเตรียมงานตามโครงการที่วางไว้แล้วเป็นไปได้โดยเร็วที่สุด ในการเตรียมการขณะนี้เรื่องสำคัญอยู่ 3-4 เรื่อง เรื่องแรกเนื่องจากมหาวิทยาลัยนี้เริ่มต้นจากศูนย์ คือไม่มีอะไรเลย เป็นมหาวิทยาลัยตัวคนเดียว แล้วก็ก็เป็นคนที่ขอยืมจากทบวงฯ เสียด้วย เป็นงานฝากของทบวงฯ ในฐานะเป็นพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงตัวคนเดียวก็ต้องทำทุกอย่าง สิ่งแรกที่ต้องมีก่อนสิ่งอื่น คือ คน เพราะการพัฒนามหาวิทยาลัยไม่ว่ามหาวิทยาลัยไหน ต้องพัฒนาที่คน ดังนั้น ผมจะต้องจัดสรรตัวบุคคลที่เข้าใจสนใจที่จะมาลองทำกันดู เอามาจากแหล่งต่าง ๆ ทางการศึกษาที่มีตัวบุคคลอยู่ ระยะต้นจะยืมตัวมาก่อนให้เพียงพอกับการเริ่มต้นงาน แล้วจึงจะรับคนประจำเพิ่มขึ้นมา งานที่สอง คือจะต้องจัดหาสถานที่ตั้ง ขณะนี้ยังไม่มี เคยพูดไว้ว่าจะใช้ที่รังสิตของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังอยู่ระหว่างเจรจากัน อาจจะได้หรือไม่ก็ได้ก็ได้ แต่ขณะที่หาที่ตั้งอยู่นี้เราก็ไม่รอ เราก็ดำเนินการเรื่อยไป งานด้านที่สาม นำเอา พ.ร.บ. มาถ่ายถอดออกเป็นองค์กร และกลไกเสียให้เสร็จ ถ้าไม่มีกลไกตาม พ.ร.บ. นี้ ก็จะดำเนินการไม่ได้ เช่น สภามหาวิทยาลัยมีแล้ว ก็ต้องมีผู้บริหารและแต่งตั้งคณะผู้บริหารเสียให้ครบ ต้องมีสภาวิชาการกำหนดสาขาวิชา แล้วก็ต้องหาคนมาประจำสาขาวิชา จะต้องตั้งคณะที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ สิ่งเหล่านี้ต้องทำให้ครบ เพื่อให้กลไกเดินได้ จะต้องคิดถึงเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และการสอนว่าถ้าสมมุติเราจะเปิดศึกษาศาสตร์รับคนที่มิวณิครู และครูประจำการมาเรียน เราจะต่อยอด ป.กศ. อย่างไร เราจะต่อยอด ป.กศ. สูง อย่างไร ชุดวิชาจะอย่างไร วิทยาการจัดการเราจะทำอย่างไร ซึ่งเรื่องพัฒนาหลักสูตร และการสอนจะเป็นงานหลัก ได้เริ่มจับงานและประชุมกันไปแล้ว ตกลงจะเปิด 3 สาขาวิชา ก่อน คือ สาขาศิลปศาสตร์ เพื่อให้วิชาพื้นฐานตามมาตรฐานของทบวงฯ กล่าวคือจะต้องมีวิชาพื้นฐานทั่วไปไม่ต่ำกว่า 30 หน่วยกิต เราจะทำเป็นชุดสัก 5-6 ชุด สาขาศึกษาศาสตร์และสาขาวิทยาการจัดการ เราจะเริ่มตั้ง 3 สาขานี้ และเริ่มยืมตัวนักวิชาการต่าง ๆ เข้ามาให้เพียงพอ ใน 3 สาขานี้ เริ่มงานทันทีโดยยังไม่มีที่ทำงาน โดยอาศัยที่ทำการของสภาการศึกษา

ที่ทางทรวงๆ เคยยืมไว้เป็นที่ตั้งสำนักงานโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นที่ทำการไปพลางก่อน
 จุคนได้ไม่มากนัก คล้ายๆ เป็นจุดศูนย์กลางของการติดต่อและเริ่มตั้งกลุ่มทำงาน ทำงานทันที
 ก็คิดว่าในการเตรียมการต่างๆ สำหรับ 3 สาขาแรกจะแล้วเสร็จ และ เปิดสอนได้ในปี พ.ศ. 2523
 นั่นคือ จะรับนักศึกษารุ่นแรกใน 2 สาขา คือ วิทยาการจัดการ กับ ศึกษาศาสตร์ ส่วนวิชาพื้นฐาน
 นั้นยังไม่มีวิชาเอก อาจเปิดรับนักศึกษาในเดือนมิถุนายน หรือ ตุลาคม เราไม่จำเป็นต้องเปิดต้นปี
 กลางปีก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะทำสิ่งเหล่านี้ให้เสร็จได้เร็วแค่ไหน แต่ที่ผมมั่นใจว่าอย่างน้อยเปิดได้
 2 สาขาวิชาแน่ๆ เพราะว่าเป็นช่วงที่ทำโครงการ ได้ให้นักวิชาการวิเคราะห์หลักสูตร ป.กศ., ป.กศ. สูง
 และหลักสูตรปริญญาตรีไว้แล้ว แล้วเทียบให้เห็นไว้แล้วว่าต้องต่อยอดอะไรบ้าง จะได้ตามมาตรฐาน
 ของหลักสูตรทั่วไป เรื่องนี้ทำไว้เสร็จหมดแล้ว เพียงแต่มาเติมเต็ม เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นสาขา
 เหล่านี้จะไปได้เร็วมาก นี่คือแผนงานที่เตรียมไว้ในระยะก่อนรับนักศึกษา